

چشم نیمه باز شهر به مشکلات روشن دلان

درباره برخی بالاپایین‌های زندگی نابینایان مشهد به بهانه روز عصای سفید

گزارش
روز

زهرا ناصحی
محرره خبری

بالاپایین زندگی همیشه بوده و هست و قرار نیست تمام شود؛ دقیقاً زمانی که تصور می‌کنیم همه چیز سر جای خودش است، ناگهان اتفاقی می‌افتد که این تصور را دچار چار دگرگونی می‌کند. اما چه می‌شود کرد؟ زندگی است دیگر، بالا و پایین دارد. برای برخی‌ها، این بالا و پایین زندگی تغییر سمت یا از دست دادن عزیزترین فرد زندگی است، برای برخی دیگر شکست مالی یا رد شدن در کنکور. گاهی هم با کم بینا شدن که هم علتش نامعلوم است و هم ناگهان رخ می‌دهد، ممکن است یک نفر از یک میلیون نفری در جهان باشی که ممکن است نابینا شوی و مدتی بعد هم این اتفاق برایت می‌افتد. متوجه می‌شوی که دقیقاً این بار نوبت توست تا یکی از همان بالا و پایین‌های زندگی را تجربه کنی؛ این البته قصه همه نابینایان جهان، کشور و حتی خراسان رضوی و مشهد نیست؛ زیرا بسیاری از نابینایان ممکن است از زمان تولد با این موضوع روبه‌رو شده باشند. در روزی که در جهان، «عصای سفید» نام گرفته است، بایکی از نابینایان موفق شهرمان همراه شده ایم تا از بالا و پایین زندگی اش بگوید.

عکس: محمد علی شهرآرا

دوست ندارم شکست بخورم

دهد. او از تلاش‌های محمدرضا قربانیان، استادش، نیز چنین یاد می‌کند؛ ایشان اصرار می‌کرد چشمانم را ببندم و صفحه شطرنج را تصور کنم و همین موضوع کمک کرد تا بتوانم در مسابقات مختلف استانی، ملی و حتی بین‌المللی، موفق شوم. حالا خانم صفایی علاوه بر اینکه عضو تیم ملی است، مربی علاقه‌مندان بینا، کم بینا و نابینا در رشته شطرنج هم است و هم در مشهد و هم در گلبهار این رشته را به شاگردانش آموزش می‌دهد.

می‌گوید ریشه یادگیری شطرنج به کنجکاو بودنش برمی‌گردد: «یک روز بعد از اینکه از تمرین گلبهار بازمی‌گشتم، از کنار کلاس شطرنج رد شدم. کنجکاو شدم که بدانم بچه‌ها چطور شطرنج بازی می‌کنند؛ همین شد که پی‌اش را گرفتم». اگرچه به خاطر نابینا شدنش مجبور شده بود از رشته مورد علاقه‌اش که حسابداری در هنرستان بود، به رشته انسانی تغییر رشته دهد، هوش و ذکاوتش باعث شد در مدت زمان کمی، شطرنج را به صورت حرفه‌ای یاد بگیرد و ادامه

بخشی از گپ و گفت‌مان با این شهروند موفق مشهدی، درباره پیروزی‌ها و موفقیت‌هایش به عنوان یک ورزشکار ملی است. خودش علت این پیروزی‌ها را این‌طور توضیح می‌دهد: دوست ندارم شکست بخورم؛ می‌خواهم به اهدافم برسم و برای رسیدن به این خواسته، بسیار تلاش کرده‌ام. صفایی قبل از شطرنج سراغ رشته گلبال هم رفته است؛ یعنی همان زمانی که به دلیلی نامعلوم و یک باره کم بینا شد. شطرنج، انتخاب بعدی او بوده است. خودش

بالا و پایین شهر برای نابینایان

و مثالش را هم این‌طور می‌آورد؛ حتی یک بار چرخ یک خودرو پارک شده در پیاده‌رو این مسیر، وقتی خودرو روشن شده بود و راننده اقدام به جابه‌جا شدن خودرویش کرد، از روی پای همسرم رد شد! «سال‌هاست به عنوان مربی شطرنج فعالیت می‌کنم؛ به همین دلیل، هم در دوران مجردی و هم در دوران متأهلی، رفت‌وآمدم در خیابان‌های شهر زیاد بوده است؛ از خیابان‌های قاسم‌آباد تا کوچه پس‌کوچه‌های میدان تختی و... همواره هم مشکلاتی پیش پایمان هست که این تردد را سخت‌تر می‌کند». خانم صفایی این جمله را هم می‌گوید و البته معتقد است که «بسیاری از خیابان‌ها و کوچه‌ها در محله قاسم‌آباد، نسبت به محله‌های دیگر مشهد، برای نابینایان مناسب‌سازی شده است و مشکلی ندارد. کوچه‌های محله ویلا در خیابان هفت تیر نیز جزو مناطقی است که نابینایان به سختی می‌توانند از آن تردد کنند».

ملی پوش شطرنج مشهدی در صحبت‌هایش البته به خدماتی هم که برای آسان شدن رفت‌وآمدشان در شهر دریافت می‌کنند، اشاره می‌کند و می‌گوید: نمونه‌ای از این خدمات، استفاده از من کارت ویژه برای نابینایان و توان‌یابان است که «نوبت امکان رفت‌وآمد را برایشان فراهم می‌کند و ایده این من کارت نیز با همکاری اداره کل بهزیستی و شهرداری مشهد برای این گروه از اقشار جامعه مطرح و اجرایی شده است. نکته مثبت بعدی، همراهی کارکنان قطار شهری در ایستگاه‌های مختلف است که وقتی متوجه نابینا بودن شهروندان می‌شوند، آن‌ها را تا رسیدن به واگن‌های قطار، همراهی می‌کنند و بعد از سوار شدن بدون مشکل این گروه از مسافران، به مکان اصلی خود بازمی‌گردند. خانم صفایی این همراهی را هم بارها تجربه کرده است.

ملیحه صفایی، شهروند موفق مشهدی، بانوی ورزشکار و ملی پوش شطرنج است که در پانزده سالگی به دلیل نامعلومی کم بینا شد. کم‌تر کسی است که او را نشناسد؛ این ملی پوش، آبان سال گذشته با حضور در مسابقات پارا آسیایی موفق به کسب سه مدال طلا شد و این مدال‌ها را در حالی دریافت کرد که سال قبلش در این رقابت سه مدال نقره دریافت کرده بود. خانم صفایی اگرچه حالا مدتی است ساکن گلبهار است، رفت‌وآمدش همچنان به مشهد کم نیست و با بالا و پایین خیابان‌های شهر آشناست. دعوت ما را می‌پذیرد و همراه همسرش که معمولاً راهنمای او برای رفت‌وآمد در شهر است، میهمان ما در تجربه‌ی شهرآرا می‌شود تا پس از گپ و گفت کوتاهی، راهی برخی مسیرهای رفت‌وآمدش در شهر شویم و از نزدیک برخی مشکلات تردد روشن دلان را در شهر ببینیم.

روزهایی در هفته وجود دارد که این مربی شطرنج باید برای رفتن به کلاسش، در سالن مهران، مسیری طولانی را طی کند و اگرچه بخشی از این مسیر برای تردد نابینایان مناسب‌سازی شده است، درست زمانی که تصمیم می‌گیرد از ایستگاه مترو امام خمینی^(۱) به سمت چهارراه بی سیم و سالن مهران برود، تازه سروکل پیاده‌روهایی پیدا می‌شود که هم برای نابینایان مناسب‌سازی نشده است و هم به دلیل قرار گرفتن کیوسک و پارک خودروها در آن‌ها، امکان پیاده‌روی برای افراد معمولی را هم ندارد، چه برسد به اینکه نابینایان بخواهند از این مسیر بگذرند.

همان‌طور که این مسیر را با هم می‌رویم، خانم صفایی به این نکته اشاره می‌کند که تردد در مسیر ایستگاه مترو امام خمینی^(۲) تا چهارراه بی سیم و رسیدن به سالن مهران برای همسرش نیز به همان دلایلی که اشاره کردیم، سخت است

مناسب نبودن برخی پیاده‌روها

بخشی از مشکلاتی که ملی پوش شهرمان در خلال همراهی چندساعته ما، به آن‌ها اشاره می‌کند، کمبودهای مرتبط با رشته ورزشی خودش یعنی شطرنج است؛ او که خودش مربی شطرنج است، به نبود میز و صفحه شطرنج و مهره‌های آن که به ظاهر حداقل‌ترین امکانات لازم برای این رشته است، در برخی سالن‌های شهر اشاره می‌کند و می‌گوید؛ این موضوع البته تمام ماجرا نیست. هزینه‌های سالن و پرداخت حقوق به مربیان، از دیگر مشکلاتی است که فعالان این عرصه با آن روبه‌رو هستند؛ این مشکلات را البته قرار بوده است هیئت ورزش نابینایان به اداره کل ورزش و جوانان

خراسان رضوی اطلاع دهد، اما تاکنون اقدامی برای رفع آن‌ها انجام نشده است. خانم صفایی معتقد است اداره کل ورزش و جوانان استان متولی حوزه ورزش است، اما با اشاره به جلسه‌ای که تعدادی از نابینایان، سال گذشته هم زمان با روز عصای سفید با شهردار مشهد داشتند، می‌گوید: در آن جلسه قرار شد هم از برخی ورزشکاران نابینا تجلیل شود و هم مشکلاتی که نابینایان در شهر با آن روبه‌رو هستند، رفع شود اما هنوز بسیاری از این مشکلات به ویژه مناسب‌سازی نشدن برخی پیاده‌روها به برخی مناطق مشهد به قوت خود باقی است.

از بیکاری تا تنگنای معیشت

و گاهی به دلایل مختلفی از چرخه استخدام حذف می‌شوند و از مراحل بعدی بازمی‌مانند. رضایی‌گره این مشکل را متناسب نبودن برخی قوانین و اجرای برخی دیگر از قانون‌هایی می‌داند که نیاز به اصلاح دارند تا هم ادارات و هم بخش خصوصی به این نکته توجه کنند که شهروند نابینا را نیز در بخشی از سازمان یا فعالیت اقتصادی خود به‌کار بگیرند. بیکاری نه تنها باعث تأخیر در ازدواج و تشکیل خانواده از سوی نابینایان شده، بلکه مشکلات معیشتی را نیز برای آن‌ها به دنبال داشته است. به گفته رضایی، در واقع ۸۰ درصد از نابینایان و کم بینایان با شدت بالا، می‌توانند کارهای مختلفی انجام دهند، ضمن اینکه بیشتر آن‌ها تحصیل کرده هستند و با تغییر یا اصلاح قوانین، به راحتی می‌توانند در آزمون‌های استخدامی دستگاه یا پذیرفته شوند. لازم است دو بخش دولتی و خصوصی برای افزایش میزان اشتغال در جامعه نابینایان پای کار بیایند و به این موضوع فکر کنند که با اختصاص یک فرصت شغلی به این قشر، آن‌ها هم می‌توانند شهروندان فعالی باشند

می‌کنند، گاهی به دلایل مختلفی از چرخه استخدام حذف می‌شوند و از مراحل بعدی بازمی‌مانند.

رضایی‌گره این مشکل را متناسب نبودن برخی قوانین و اجرای برخی دیگر از قانون‌هایی می‌داند که نیاز به اصلاح دارند تا هم ادارات و هم بخش خصوصی به این نکته توجه کنند که شهروند نابینا را نیز در بخشی از سازمان یا فعالیت اقتصادی خود به‌کار بگیرند. بیکاری نه تنها باعث تأخیر در ازدواج و تشکیل خانواده از سوی نابینایان شده، بلکه مشکلات معیشتی را نیز برای آن‌ها به دنبال داشته است. به گفته رضایی، در واقع ۸۰ درصد از نابینایان و کم بینایان با شدت بالا، می‌توانند کارهای مختلفی انجام دهند، ضمن اینکه بیشتر آن‌ها تحصیل کرده هستند و با تغییر یا اصلاح قوانین، به راحتی می‌توانند در آزمون‌های استخدامی دستگاه یا پذیرفته شوند. لازم است دو بخش دولتی و خصوصی برای افزایش میزان اشتغال در جامعه نابینایان پای کار بیایند و به این موضوع فکر کنند که با اختصاص یک فرصت شغلی به این قشر، آن‌ها هم می‌توانند شهروندان فعالی باشند

مشکلات نابینایان و کم بینایان کم نیست. مناسب‌سازی معابر و حمل‌ونقل عمومی، تنها بخشی از این مشکلات است.

جواد رضایی، مدیرعامل جامعه نابینایان ثامن الائمه^(۳) خراسان رضوی، در گفت‌وگو با خبرنگار شهرآرا، می‌گوید: در مشهد برخی معابر و وسایل حمل‌ونقل عمومی برای این گروه از اقشار جامعه مناسب‌سازی شده، اقدامات خوبی هم انجام شده است، اما کامل نیست. مشهد در این زمینه نسبت به دیگر شهرستان‌های استان پیشروست.

به گفته او، مهم‌ترین مشکل نابینایان و کم بینایان با شدت بالا، نبود فرصت شغلی ویژه این گروه از شهروندان هم در مشهد و هم در سایر شهرستان‌های استان است و البته بیکاری، عاملی برای تأخیر در ازدواج و تشکیل خانواده این شهروندان هم به شمار می‌رود.

مدیرعامل جامعه نابینایان ثامن الائمه^(۴) خراسان رضوی، معتقد است که وقتی متقاضیان نابینا برای گذراندن مراحل استخدام به بخش خصوصی یا حتی سازمان‌های دولتی مراجعه

نگاهی به تعداد و برخی از مهم‌ترین مشکلات نابینایان

نبود فرصت شغلی
مناسب و بیکاری

۱ تا ۳
میلیون تومان

مستمری ماهانه
هر نابینا و کم بینا

تأخیر در ازدواج
به دلیل بیکاری و مشکلات معیشتی

۲۱
هزار نفر

نابینایان و کم بینایان
تحت پوشش
بهزیستی استان

مناسب‌سازی
نشدن برخی
خیابان‌ها

مناسب‌سازی نشدن
تلفن‌های هوشمند
و فضای مجازی

مناسب‌سازی معابر براساس اولویت‌ها

که کف پوش‌های این مسیر دارد، مسیر را پیدا می‌کنند. او با تأکید بر اینکه مناسب‌سازی معابر شهری در مشهد هر سال رو به بهبود است، یادآوری می‌کند؛ شهرداری مشهد سالانه اولویت‌های پهبازی معابر را مشخص و تا سقف بودجه مصوب سالانه، تعدادی از پروژه‌ها را طراحی و تعدادی را هم اجرا می‌کند.

معینی با بیان اینکه تقریباً تمام خیابان‌های منتهی به حرم مطهر رضوی مناسب‌سازی شده است، اضافه می‌کند؛ پیاده‌روها مناسب‌سازی و بهسازی می‌شوند و در اختیار مردم قرار می‌گیرند، اما گاهی نحوه استفاده مردم از فضاهای شهری برای افراد نابینا و کم بینا خطرآفرین است؛ به عنوان مثال جهت باز شدن در منازل و مغازه‌ها به سمت پیاده‌رو، می‌تواند باعث برخورد این دسته از شهروندان با دره‌های باز واقع در مسیر شود. پارک کردن خودرو در پیاده‌رو و روی نوار بساوبایی یا قرار دادن انواع مانع روی این مسیر ویژه و در حریم آن، نیز می‌تواند خطرآفرین باشد.

«نام نوارهای زرد رنگی که بیشتر در پیاده‌روهای شهر می‌بینیم، «نوار بساوبایی» است. در ظاهر ممکن است این مسیرها کاملاً معمولی یا حاشیه امن و عرض ۴۰ سانتی‌متری نیست؛ هم ویژگی‌های خاصی دارند، هم قبل از ایجاد این مسیرهای زرد رنگ، طراحان مناسب‌سازی معابر در مرکز مطالعات شهرداری مشهد و شهرداری مناطق، مطالعات و بررسی‌های مختلفی را انجام می‌دهند. تادر معابری که ساخته می‌شود، این مسیر را ایجاد کنند». این نکته را زهرامعینی، کارشناس مناسب‌سازی و نماینده شهرداری در کمیته فنی مناسب‌سازی خراسان رضوی، بیان می‌کند.

معینی با اشاره به اینکه نوار بساوبایی در واقع یک قرارداد لمسی میان مدیریت شهری و افراد نابینا و کم بیناست، ادامه می‌دهد: رنگ زرد به این دلیل انتخاب شده است که برای کم بینایان بهترین رنگی است که دیده می‌شود. در این میان نابینایان هم با استفاده از برجستگی‌هایی

مناسب‌سازی ۴۲ درصد معابر شهری

او ادامه می‌دهد: علاوه بر این، مناسب‌سازی معابر شهری براساس قوانین و استانداردهای تعیین شده صورت می‌گیرد؛ به طور مثال مسیر بساوبایی یا حاشیه امن و عرض ۴۰ سانتی‌متری و طول ۱۲۰ متری در نظر گرفته می‌شود تا شهروندان نابینا بدون هیچ خطر و مشکلی بتوانند از آن عبور کنند. همچنین، این مسیر بدون موانعی همچون سطل زیاده و... است تا خطری برای این شهروندان ایجاد نکند. کارشناسان حوزه نظارتی شهرداری مشهد هم در مراحل گوناگون ساخت و اجرای پروژه‌های مختلف، همراه تعدادی از شهروندان معلول و نابینا که به صورت افتخاری با شهرداری مشهد همکاری می‌کنند، از این پروژه‌ها بازدید می‌کنند تا اگر مشکلی در مناسب‌سازی معابر منتهی به آن‌ها وجود دارد، در همان مراحل اولیه رفع شود.

شکوری می‌گوید: اگر مشکلی در حوزه مناسب‌سازی معابر شهری وجود دارد، شهروندان نابینا و کم بینا می‌توانند با ۱۳۷ تماس بگیرند و با مطرح کردن مشکل، به شتاب‌گیری در مناسب‌سازی کمک کنند.

جواد شکوری طرقی، مشاور شهردار مشهد در امور معلولان، نیز از لزوم مناسب‌سازی معابر شهر و حمل‌ونقل درون شهری برای تسهیل در رفت‌وآمد شهروندان نابینا و کم بینا می‌گوید و ادامه می‌دهد؛ یکی از اهداف مهم این دوره مدیریت شهری، مناسب‌سازی معابر برای معلولان از جمله نابینایان به ویژه در حاشیه شهر و مناطق کم‌برخورد است. براساس فهرستی که از اداره کل بهزیستی دریافت کرده ایم، همه مناطق کم‌برخوردار شهر را نقطه‌گذاری کرده ایم تا به مناسب‌سازی معابر این مناطق، سرعت بدهیم.

به گفته او، از ابتدای این دوره مدیریت شهری تاکنون، برای ۴۲ درصد معابر شهری که قابلیت مناسب‌سازی داشته‌اند، این اقدام انجام شده و قرار است تا پایان این دوره مدیریت شهری، نیمی از معابر مشهد مناسب‌سازی شوند.

شکوری البته به این نکته نیز اشاره می‌کند که تمام پروژه‌هایی که قرار است اجرا شوند، قبل از هر اقدامی درباره آن‌ها مطالعه می‌شود و مناسب‌سازی پیاده‌رو برای شهروندان توان‌یاب و نابینا، قبل از ساخت و دریافت بودجه، در پروژه‌ها لحاظ می‌شود.